

Cijfers uit de registratie van huisartsen – een update van de werkzaamheidscijfers voor 2018 en 2019

Ronald Batenburg, Lud van der Velden, Elize Vis en Raymond Kenens

Inleiding

Sinds 1974 houdt het Nivel een registratie van werkzame huisartsen in Nederland bij. De gegevens hiervoor worden verkregen via verschillende secundaire bronnen en gegevens die het Nivel jaarlijks zelf verzameld onder artsen die de huisartsenopleiding hebben voltooid. Dit gebeurt op basis van de 'Nivel-aspirantenenquête' die als doel heeft inzicht te bieden in de voornemens van de groep afgestudeerden en de werksituatie aan het begin van de loopbaan van huisartsen. De non-respons op deze enquête wordt aangevuld door het raadplegen van websites van huisartspraktijken en secundaire bronnen zoals het BIG-register, het AGB-register en de Registratie Geneeskundig Specialisten (RGS).

Sinds 2007 worden in het kader van de Nivel Huisartsenregistratie alle huisartspraktijken in Nederland geënuquêteerd. Het doel van deze registratie is personeels- en organisatiegegevens te verzamelen, te controleren en te actualiseren. Vanaf 2010 gebeurde dit via een online portal van het Nivel, vanaf 2018 via een uitgebreidere enquête die is ontwikkeld voor in het kader van het project 'Zicht op de regionale capaciteit en arbeidsmarktvoorwaarden huisartsenzorg' (in opdracht van SSFH, ROS Robuust en Transvorm)¹ en het project 'Balans in vraag en aanbod huisartsenzorg' (in opdracht van het ministerie van VWS en LHV)².

Deze notitie beschrijft hoe het aanbod aan werkzame huisartsen, zowel in aantallen personen als in FTE, tot en met 2019 is veranderd. Ook maken we onderscheid naar werkzame positie en geslacht. Daarmee actualiseren we de notitie die eerder is verschenen over dit onderwerp³ en de jaarlijkse brochures van het Nivel over de huisartsenregistratie uitbrengt⁴. Een uitgebreidere brochure over de andere uitkomsten van de Nivel-aspirantenenquête die in 2018 is gehouden volgt binnenkort op de website van het Nivel⁵.

Definities en methoden

De werkzaamheid en werkzame positie van huisartsen wordt binnen de Nivel huisartsenregistratie bepaald aan de hand van een eigen systematiek. Deze is in de loop van de tijd uitgebreid omdat de diversiteit van de praktijk is vergroot. De basis-indeling wordt echter zoveel mogelijk dezelfde gehouden om tijdsreeksen zonder systeembreuken op te stellen.

¹ Zie <https://nivel.nl/nl/project/regionale-capaciteitsmonitoring-huisartsenzorg>.

² Zie <https://nivel.nl/nl/project/balans-vraag-en-aanbod-huisartsenzorg>.

³ Zie <https://nivel.nl/nl/publicatie/aantal-huisartsen-en-aantal-fte-van-huisartsen-vanaf-2007-tot-en-met-2016-werken-er-nu>.

⁴ Zie <https://nivel.nl/nl/beroepenregistraties/brochures-beroepenregistraties>.

⁵ Zie <https://nivel.nl/nl/project/beroepenregistraties>.

Uitgangspunt zijn alle huisartsen die ooit een registratie als huisarts hebben verkregen bij het Register Geneeskundig Specialisten (RGS; voorheen de Huisarts, Verpleeghuisarts en arts voor verstandelijk gehandicapten Registratie Commissie (HVRC)). Het betreft alle personen die sinds de oprichting van de Nivel Huisartsregistratie in 1974 geregistreerd zijn als huisarts, op basis van eerder verworven rechten ('retrograad'), of op basis van het in Nederland of in het buitenland met succes gevolgd hebben van een opleiding tot huisarts. Omdat men formeel niet in Nederland mag werken als huisarts zonder als zodanig erkend te zijn, is het aantal erkende huisartsen tevens het maximum van het aantal werkzame huisartsen. Op basis van de hiervoor genoemde bronnen en werkzaamheden wordt doorlopend bijgehouden welke erkende huisartsen in Nederland ook daadwerkelijk als huisarts actief zijn.

Wat betreft werkzame positie wordt door het Nivel in de aspiranten(loopbaan)enquête en huisartspraktijkenenquête onderscheid gemaakt in vier basis-categorieën:

- Zelfstandig gevestigde huisarts – Een geregistreerde huisarts die een algemene praktijk uitoefent (praktijkhouder) en patiënten op eigen naam of naam van de maatschap heeft met wie hij/zij de praktijk voert.
- HIDHA - Een geregistreerde huisarts (niet in opleiding) die voor langere tijd (minimaal een half jaar) in dienst van een zelfstandig gevestigde huisarts werkzaam is.
- Vaste waarnemer - Een geregistreerde huisarts die niet zelfstandig gevestigd is en niet werkzaam is als HIDHA, en voor een huisarts in één of meer vaste praktijken waarneemt tijdens avond-, nacht- en weekenddiensten dan wel tijdens kantooruren.
- Wisselend waarnemer - Een geregistreerde huisarts die niet zelfstandig gevestigd is, niet werkzaam is als HIDHA of vaste waarnemer, en voor een huisarts in één of meer wisselende praktijken waarneemt tijdens avond-, nacht- en weekenddiensten dan wel tijdens kantooruren.

Het komt regelmatig voor dat huisartsen aangeven dat zij zowel als HIDHA als vaste waarnemer werkzaam zijn. Omdat het onderscheid tussen beide werkzame posities steeds meer is vervaagd, wordt vanaf 2017 daarom gerapporteerd over de gecombineerde groep 'HIDHA's/vaste waarnemers'. En is dit met terugwerkende kracht ook gedaan voor de gegevens vóór 2017. Samen met de groep van zelfstandig gevestigde huisartsen wordt deze groep van 'HIDHA's/vaste waarnemers' gerekend tot de groep 'regulier gevestigde huisartsen'. Van deze 'regulier gevestigde huisartsen' is in de Nivel Huisartsenregistratie bekend op welke praktijkadressen zij hun werkzaamheden uitoefenen.

Dit is anders voor de groep van wisselende waarnemers, die op wisselende praktijkadressen praktiseren. Een deel van de wisselende waarnemers kan om die reden niet goed in de Nivel-registratie opgenomen en bijgehouden worden. Uit de respons op de aspirant-enquête is voor sommige wisselende waarnemers het tijdelijke werkadres bekend. Maar voor de meeste wisselende waarnemers is dit niet bekend en ook niet in andere bronnen zoals praktijkwebsites af te leiden. Daarom wordt het aantal wisselende waarnemers op elk moment van het peiljaar (1 januari) geschat.

Trends in de werkzaamheid en werkzame positie van huisartsen

De onderstaande Tabel 1 geeft weer hoeveel geregistreerde huisartsen er op 1 januari van de peiljaren 2000-2019 werkzaam waren in Nederland. Daarnaast is uitgesplitst naar werkzame positie, waarvan de definitie en indeling is hiervoor beschreven; evenals de reden dat voor wisselende waarnemer in elk peiljaar een schatting is gemaakt.

Tabel 1 Aantal werkzame huisartsen naar werkzame positie op 1 januari van het betreffende jaar

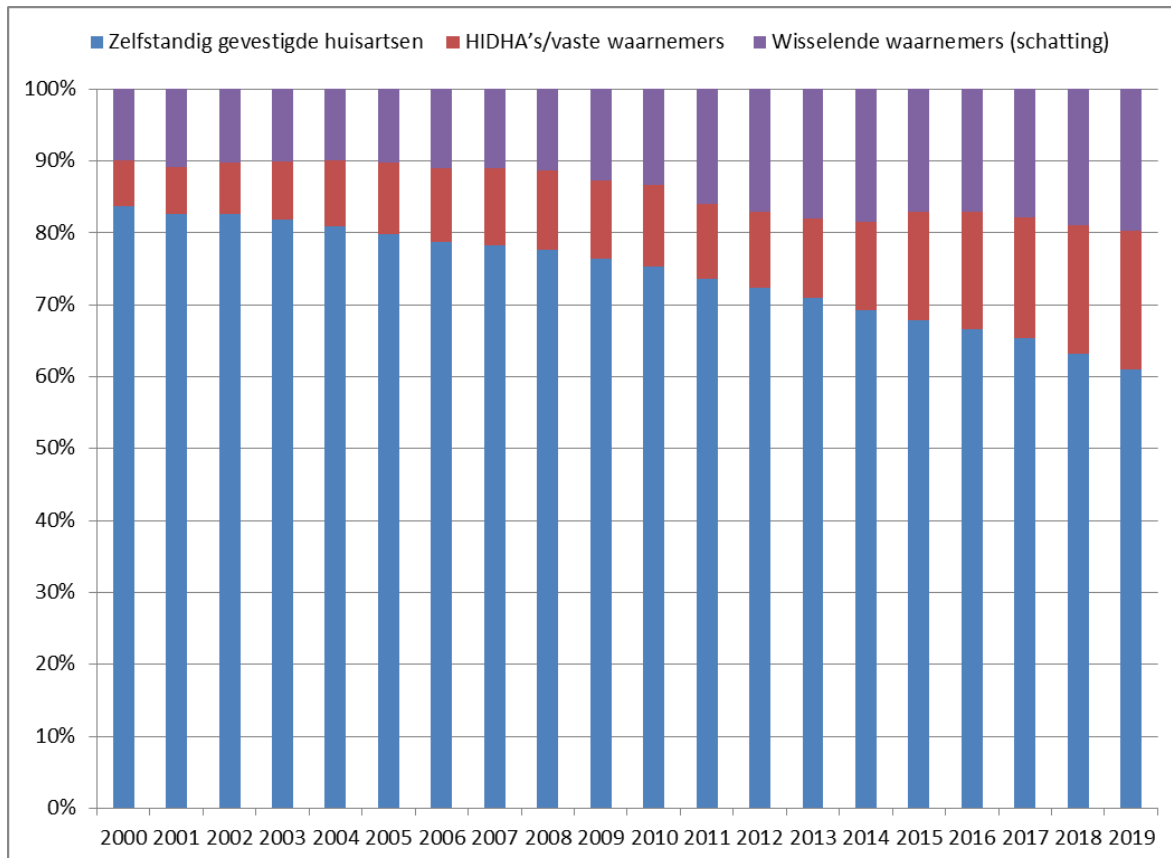
	Zelfstandig gevestigde huisartsen (A)	HIDHA's/vaste waarnemers (B)	Subtotaal: regulier gevestigde huisartsen (A+B)	Wisselende waarnemers (schatting; C)	Totaal werkzame huisartsen (schatting; A+B+C)
2000	7.221	548	7.769	857	8.626
2001	7.253	569	7.822	957	8.779
2002	7.341	629	7.970	910	8.880
2003	7.395	735	8.130	903	9.033
2004	7.465	841	8.306	919	9.225
2005	7.547	943	8.490	960	9.450
2006	7.622	993	8.615	1.058	9.673
2007	7.684	1.049	8.733	1.078	9.811
2008	7.751	1.094	8.845	1.134	9.979
2009	7.778	1.122	8.900	1.287	10.187
2010	7.823	1.181	9.004	1.393	10.397
2011	7.836	1.110	8.946	1.702	10.648
2012	7.860	1.152	9.012	1.847	10.859
2013	7.863	1.232	9.095	1.995	11.090
2014	7.875	1.384	9.259	2.103	11.362
2015	7.893	1.748	9.641	1.983	11.624
2016	7.915	1.945	9.860	2.036	11.896
2017	7.931	2.024	9.955	2.172	12.127
2018	7.860	2.238	10.099	2.348	12.447
2019	7.784	2.458	10.242	2.524	12.766

De tabel laat zien dat elk peiljaar het aantal werkzame huisartsen in Nederland is toegenomen. Over de periode 2000-2019 bedroeg de toename 48%, per jaar was de stijging geleidelijk en steeds rond de 2%. Deze trend loopt parallel met het aantal huisartsen dat bij de RGS geregistreerd is. Het percentage geregistreerde huisartsen dat volgens de Nivel-registratie in Nederland werkzaam is, ligt de laatste jaren onveranderlijk op 93%⁶.

Tabel 1 ook duidelijk zien dat de samenstelling van de huisartsen naar werkzame positie tussen 2000 en 2019 is veranderd. Was in 2000 bijna 10% wisselend waarnemer, in 2019 is dat afgerond 20%. Het aandeel 'regulier gevestigde huisartsen' is daarmee afgenomen van 90% naar 80%, wat geheel veroorzaakt wordt door een dalend aandeel zelfstandig gevestigde huisartsen. Deze groep nam af van 84% in 2000 naar 61% in 2019. De onderstaande Figuur 1 visualiseert deze trend nog eens.

⁶ Dit percentage komt overeen met de werkzaamheid van huisartsen die het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) vaststelt in het Sociaal Statistisch Bestand (SSB).

Figuur 1 Verdeling van werkzame huisartsen naar werkzame positie op 1 januari van het betreffende jaar

Trends in de geslachtsverhouding en het parttime werken van huisartsen

Het aandeel vrouwen in de werkzame huisartspopulatie blijft stijgen, maar deze trend vlakt af. Was in 2005 nog 33% van de werkzame huisartsen vrouw, in 2015 werkten voor het eerst evenveel (50%) vrouwen als mannen als huisarts. In deze periode 2005-2015 steeg het percentage vrouwen met 5,2% per jaar, maar vanaf 2015 is die stijging 3,2% per jaar. In 2019 is het percentage vrouwen onder de werkzame huisartsen 58%.

In een eerdere publicaties over de periode 2007-2016 lieten we zien dat de capaciteit aan huisartsen uitgedrukt in fulltime equivalenten (FTE) met de jaren minder snel is toegenomen dan het aantal werkzame personen, vanwege het toenemend aantal parttime werkende huisartsen⁷. Ook deze trend is afgevlakt, omdat ook de toename van huisartsen dat parttime werkt de laatste jaren is stabiliseert. Deze trend kunnen we illustreren aan de hand van twee (elkaar aanvullende) bronnen. Volgens de Nivel Huisartsregistratie daalde de netto werkzaamheid minimaal, van 0,76 FTE in 2015 naar 0,75 in 2017. Daarnaast laat tijdsbestedingsonderzoek dat het Nivel uitvoerde onder een representatieve groep huisartsen⁸ ook een lichte daling zien: van 0,77 FTE in 2013 naar 0,74 in 2018. Uit beide bronnen wordt ook duidelijk dat het deeltijd-werken voor mannen zich wel doorzet maar voor vrouwen niet; waardoor het FTE-verschil tussen mannen en vrouwen wat kleiner wordt.

⁷ <https://nivel.nl/nl/publicatie/aantal-huisartsen-en-aantal-fte-van-huisartsen-vanaf-2007-tot-en-met-2016-werken-er-nu>.

⁸ Zie <https://www.nivel.nl/nl/project/een-landelijk-sms-gebaseerd-tijdsbestedingsonderzoek-onder-huisartsen-2018>.

Volgens het tijdsbestedingsonderzoek daalde tussen 2013 en 2018 de netto werkzaamheid van mannen van 0,83 naar 0,79 FTE, terwijl die van vrouwen constant bleef op 0,71 FTE⁹. De conclusie is dat de in totaal 12.766 huisartsen die op 1/1/2019 in Nederland werkzaam waren, gezamenlijk 9.496 FTE werkten. Ter vergelijking, en in stappen van 3 jaar, eerder was dit 8.809 FTE in 2016, 8.280 FTE in 2013 en 7.353 FTE in 2010¹⁰.

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere in dit artikel geciteerde Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties. Meer informatie over de Nivel beroepenregistraties: ga naar <https://nivel.nl/nl/project/beroepenregistraties> of e-mail naar beroepenregistratie@nivel.nl.

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: R. Batenburg, L. van der Velden, E. Vis & R. Kenens, Cijfers uit de registratie van huisartsen – een update van de werkzaamheidscijfers voor 2018 en 2019. Utrecht: Nivel, 2019.

⁹ Ook het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS laat een dergelijke trend zien. De deeltijdfactor van huisartsen (alleen *in loondienst*) daalde van 0,70 in 2014 naar 0,68 in 2017. Voor mannen was de daling sterker (van 0,74 naar 0,72) dan voor vrouwen (van 0,67 naar 0,66).

¹⁰ Dit getal komt redelijk overeen met de schatting die het Nivel maakten in 2018 op basis van de huisartspraktijkenquête, waarin ook naar de werkzaamheid van huisartsen in alle werkzame posities in de praktijk is gevraagd. Op basis hiervan is geschat dat medio 2018 er 9.187 FTE aan huisartsen werkzaam zijn in de Nederlandse huisarts(dag)praktijken. Zie <https://nivel.nl/nl/project/balans-vraag-en-aanbod-huisartsenzorg>.